

Lyrická a epická poézia – časomiera

II. ročník
(Učebnica s. 60)

Ján Kollár

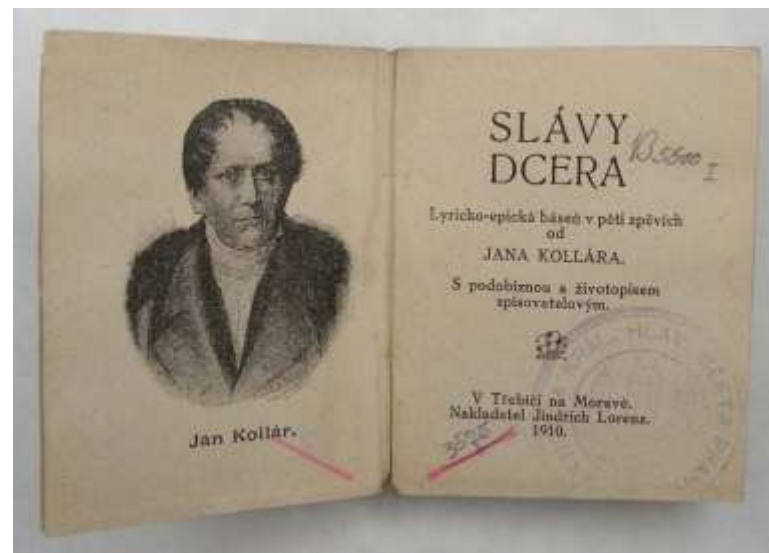
(1793-1852)

- Mošovce
- Štúdium teológie na univerzite v Jene (Nemecko)
- evanjel. kňaz v Pešti
- na sklonku života vo Viedni
- pochovaný v Prahe
- básnik, hlásateľ všeslovanskej kultúrnej spolupráce
- odmietol Štúrov návrh spisovnej slovenčiny
- písal po česky (neskôr staršia podoba staroslovenčina)

- Najväčšie Kollárovo dielo **Slávy dcera** (1832) – cyklus 650 sonetov – zneliek
- Venované nemeckej dievčine Wilhelmíne – Míne
- **Předzpěv a 5 spevov**
- **Sála**
- **Labe, Rén, Vltava**
- **Dunaj**
- **Léthé**
- **Acheron**
- *Léthé* (podľa gréc.bájoslovia rieka v podsvetí, z kt. sa pije zabúdanie) u Kollára slovanské nebo
- *Acheron* (rieka v podsvetí) – u Kollára slovanské peklo

- 1. spev – básnik spomína na krásne časy lásky v Jene a lúči sa s Mínou
- 2. a 3. spev – putuje po slovanských krajoch vyznačených riekami a opisuje svoje dojmy z týchto krajín + rozmanité historické reflexie (úvahy)
- 4. spev – prechádza s Mínou, medzitým údajne mŕtvou, po slovanskom nebi, aby oslávil všetkých vynikajúcich slovanských dejateľov
- 5. spev – dostáva sa do pekla, zatracuje všetkých nežičlivcov Slovanov a odrodilcov

- **Znelky:**
- **vlastenecké** – túžba po ľudskosti + kritika národných chýb (nesvornosť) + volá po národnej hrdosti + budúcnosť Slovanov v dejinách ľudstva = najmladší kmeň, preto je najzdravší a najsilnejší.
- **ľúbostné** – láska k Míne
- lásku k Míne spája s láskou k vlasti

Předzpěv

- = elégia (žalospev) nad slovanskou minulostí, v ktorej víťazilo násilie nad spravodlivosťou
- aj keď Slovania vytrpeli príkoria od svojich nepriateľov, básnik necíti nenávisť k inému národu, ale obracia ju na zotročovateľov
- je humanistom, má na zreteli človeka a jeho slobodu:

***Sám svobody kdo hoden, svobodu zná vážiti
každou***

ten, kdo do pout jímá otroky, sám je otrok..

- **Úloha:**
- Čítanka s. 179 – Ján Kollár: Dcéra Slávy
- Kto preložil text do súčasnej slovenčiny?
- S. 186 úryvok v pôvodnom znení
- S. 187-190 štyri texty o Kollárovi
- http://zlatyfond.sme.sk/diel/o/142/Kollar_Slavy-dcera/1

Slávy dcera – Dcera Slávy

Předzpěv

- Aj, zde leží zem ta před okrem mým slzy ronícím,
někdy kolébka, nyní národu mého rakev.
- Stůj , noho! Posvátná místa jsou, kamkoli kráčíš,
k obloze, Tatry synu, vznes se, vyvýše pohled,
- neb raději k velikému přichyl tomu tam se dubisku,
jenž vzdoruje zhoubným až dosaváde časům.

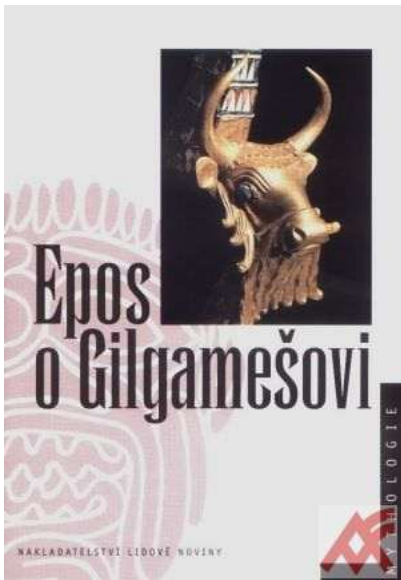
- Však času ten horší je člověk, jenž berlu železnou
v těchto krajích na tvou, Slávie, šijí chopil.
- Horší nežli divé války, hromů, ohně divější,
zaslepenec na své když zlobu plémě kydá.

Epos

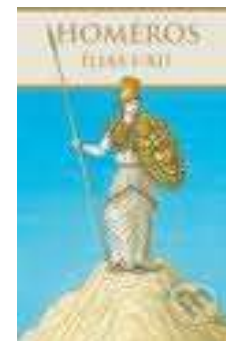
- (gréc. epos = slovo, reč)
- Pred románom najväčším a najreprezentatívnejším žánrom epiky
- Vychádzal zo starovekých mýtov

- Najstarší epos – **Epos o Gilgamešovi** (3. tisícročie p.n.l.)
- Najznámejšie eposy – Homér: **Ilias** a **Odysea** (9. stor. p.n.l.)
- Predpokladajú poslucháča, ešte nie čitateľa
- **Umelé eposy:**
 - s hrdinskou tematikou (Ján Hollý: *Svätopluk*)
 - duchovné eposy s náboženskou tematikou (Dante: *Božská komédia*)
 - rytierske
 - idylické
 - reflexívne čiže úvahové (Kollár: *Slávy dcera*)

- Záväzná **kompozícia** **eposu**:
- **propozícia** (krátke naznačenie deja)
- **invokácia** (vzývanie múz alebo bohov)
- **enumerácia** (predstavovanie bojovníkov, resp. postáv)
- **opis boja** (hlavne opis hlavnej bitky)
- **deus ex machina** (zásah bohov do deja)
- **ovplyvnenie udalostí** zázračnými prvkami bez zásahu bohov
- **epizódy** čiže opis vedľajších udalostí
- **peronácia** (záver, zakončenie príbehu s dôrazom na ponaučenie)

- **Postavy v eposoch:**
- nadprirodzené bytosti – bohovia/polobohovia, resp. osoba s výnimočnými vlastnosťami, kt. s pomocou bohov koná zázračné činy
- Eposy vznikali **vo viazanej forme** + použitý presne normovaný rytmus (**časomerný**)

- **Čítanka 19/1** – Úlohy múz v gréckej mytológii, koľko ich bolo, ich atribúty, ktoré sú späté s literárnou tvorbou?
- Text o Svätoplukovi (s. 19-20)
- 20/3 Sloboda v živote Európana (pomocné otázky)
- S. 21-26 text z eposu Svätopluk + kto je prekladateľom diela do súčasnej slovenčiny
-

• Ján Hollý

- (1785-1849)
- Borský Mikuláš
- Univerzita v Trnave
- dedinka Madunice
- po požiari fary, neskôr celkom oslepol – Dobrá Voda
- v mladosti preklady básní gréckych a rímskych klasikov
- písal ódy, eposy, pastierske idyly (selanky), žalospevy v časomiere
- písal bernolákovskou slovenčinou
- je tvorcom eposu v slov. literatúre:
- **Sláv, Cirillo-Metodiáda** (1835) a **Svätopluk** (1833) – najvýznamnejší

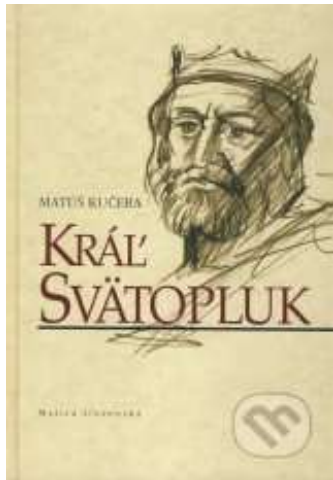

Hollý: Svätopluk

- Ako prvý slovenský básnik – tematika veľkomoravského panovníka Svätopluka – na povzbudenie národného uvedomenia Slovákov
- **Útvar:** bohatiersky epos
- Dodržiava postupy antických autorov – propozícia (vyjadrenie zámeru autora) a invokácia (vzývanie Múzy)
- U Hollého Múza = slovanská **Umka** – volá ju na pomoc a prosí o inšpiráciu
- Kompozícia eposu: 12 spevov,
- Dej eposu začína *in medias res* (uprostred udalosti), bez úvodných pasáží

- **Hlavná dejová línia** (väznenie Svätopluka, Karolmanov sen, v kt. mu Boh prikáže oslobodiť Svätopluka, pochod Nemcov k slovenským hraniciam, boj Svätopluka po boku Nemcov, príchod na Devín, dohoda so Slavomírom, boj na čle slovenského vojska, súboj s Britvaldom) **je doplnená mnohými dejovými pásmami + veľa postáv = epická šírka eposu**
- Kompozíciu dopĺňajú **odbočenia** (napr. VI. spev o pôvode Slovanov), **opisy** (napr. opis štítu, kt. dostane Svätopluk; dobýjanie hradu Devín)
- **peripetia** (nečakaný zvrát deja) – Svätopluk opustí Nemcov a pridá sa na stranu Slavomíra

- Peripetia, opisy, rozprávania **spomaľujú dej**.
- **Autor** nevstupuje do deja, nekomentuje činy hrdinov.
- Hollý využil **časomerný veršový systém** (striedanie dlhých a krátkych slabík)

- **Forma:**
- metafora, personifikácia, prirovnania
- nenájde tu klasické dialógy (s rýchlo sa striedajúcimi replikami), skôr monologické state (s dôstojnými osloveniami)
- priamu reč obvykle ukončuje výrazom ***Tak povedá.***
- chýba tu priama charakteristika postáv
- epiteton – vlastnosť postavy (udatný, ukrutný)
- obraz o postave si urobíme z jej činov.

- Najlepšou inscenáciou uplynulej divadelnej sezóny je

Hollyroth, anebo Robert Roth spívá Jana Hollého mrzkosti a pomerkováňá.

- V Činohre Slovenského národného divadla ju režijne naštudoval Rastislav Ballek v dramaturgii Petra Pavlaca. A za svoj výnimočný výkon získal drevenú dosku so strieborným štítkom aj **Robert Roth.** Výsledky ankety divadelné ocenenie sezóny DOSKY 2010 vyhlásili v piatok večer na festivale Divadelná Nitra. Prestížne divadelné ceny sa odovzdávali už po pätnásty raz.

Hollý inak...

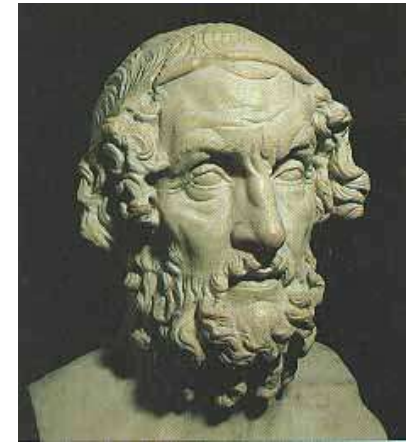

Význam Hollého diela

- Veľký **záujem** o Hollého tvorbu → **súborné vydanie** jeho prác ešte za jeho života (1841-1842)
- **Hollý = slovenský Homér**
- Na Hollého dielo nadviazali Andrej Sládkovič a Pavol-Országh Hviezdoslav

Hollý

Homér

Sládkovič

Hviezdoslav